

Příloha č. 4.8 – Empatie, konsensus a spolupráce (shrnutí pro žáky) – 2. hodina

Jak se dohodnout?

Ke komunikaci (ve smyslu rozhodování, řešení problémů) v rámci malých skupiny i velkých společenských uskupení a organizací slouží následující komunikační prostředky.

Konsensus

Konsensus je shoda mínění jistého společenství, zejména spontánní a živelný souhlas, obecně jakýkoliv vzájemný souhlas. Na rozdíl od hlasování a vlády většiny, konsensus není výsledek pouze racionální, ale také emocionální. Proto také *konsensus* není totožný ani s konformitou (souhlasím s návrhem, protože s ním souhlasí většina), ani s donucením: je totiž založen na dobrovolnosti a bývá výsledkem předchozí diskuze, sporu, kompromisů, dohadování atd. Je tudíž složité k němu dojít, jelikož je založen na dobrovolném přístupu a předchází mu diskuze, spory a kompromisy. Proto má konsensus také velký význam legitimizační. Konsensus připouští souhlas většiny, ale také přítomnost a vyjádření nesouhlasu ze strany menšiny, jež se toleruje. Díky tomu se menšina, která nesouhlasí, nemusí cítit jako vyhoštěná a utlačovaná, a tak je možné dospět souhlasu. Alternativou ke konsensuálnímu rozhodování je buď rozhodování autoritativní, nebo hlasováním.

Všeobecný souhlas

Pro návrh musejí hlasovat všichni členové skupiny tzv. jednomyslně. Nejsložitější způsob rozhodování (hlasování), musejí mu předcházet dlouhé diskuze, vyjednávání, dokud s návrhem nesouhlasí všichni. Čím více je členů skupiny, tím je proces složitější. Výhodou je vysoká míra legitimacy, návrh vyhovuje všem, nezaniká hlas menšiny. Jednomyslně se hlasuje např. v Radě Evropy při významných hlasování – například vstup nového státu do EU.

Hlasování

Své kořeny má hlasování již ve starověkém Řecku (sloužilo k volbě kandidátů do vybraných úřadů či k rozhodování o osudu jednotlivců tzv. ostrakismus). Hlasování je součástí rozhodovacího procesu, kde určitá skupina zúčastněných – v politice voličů, nebo jejich volených reprezentantů – dá najevo svůj, závazný, názor. Hlasování je běžný demokratický způsob, jak řešit věci, včetně sporných, u nichž je žádoucí, nebo ze zákona nutná, shoda (stanovené většiny). Demokratickému hlasování předchází veřejné diskuze a debaty, ve kterých je tříben názor na věc a jsou zohledňována různá stanoviska, včetně dopadu na vývoj společnosti, veřejné finance, právo atd. V méně demokratických a totalitních systémech bývá hlasování manipulováno, potlačeno až úplně znemožněno. Pojem hlasování zahrnuje jak volby (tj. hlasování o osobách), tak vlastní hlasování o nepersonálních otázkách (např. o zákonech).

Rozlišujeme dva základní způsoby hlasování: hlasování tajné a hlasování veřejné.

- **Hlasování tajné** – typický způsob hlasování v demokratických volbách pomocí hlasovacího lístku – volby do parlamentu a senátu, volba prezidenta, volba zastupitelů, také se užívá při volbě papeže. Výhodou je, že nikdo neví, jak jsme hlasovali, nemůžeme být ovlivněni hlasováním druhých. Nevýhodou je zdlouhavé sbírání a sčítání hlasů.
- **Veřejné hlasování** – veřejné hlasování je hromadný a zjevný projev souhlasu nebo nesouhlasu, a to zvednutím ruky, povstáním nebo zvoláním (tzv. aklamace). Např. poslanci v poslanecké sněmovně hlasují veřejně. Každý ví, jak hlasovali členové skupiny. Jedná se o rychlé hlasování, nicméně hlasování postrádá zcela soukromý charakter, může být ovlivněno vědomím, že ostatní se dozví, jak jsem hlasoval. Například můj nadřizený zjistí, že mám odlišný názor. **Aklamace** = veřejný projev souhlasu zvoláním. Specifickým druhem hlasování

je aklamace (latinsky: acclamatio), která je veřejným projevem souhlasu. Nejedná se tedy o tajné hlasování. Aklamace je využívána např. v parlamentu.

Hlasování zvolenými zástupci

Lid, společnost či skupina vyberou nebo zvolí zástupce, kteří za ni rozhodují o věcech celé skupiny. Např. konkláve nebo dříve volba prezidenta v ČR. Konkláve je shromáždění kardinálů volící papeže. V roce 1274 papež Řehoř X. definitivně zavedl navíc uzavření kardinálů před vnějším světem při hlasování – a to doslova. Kardinálové byli zavřeni do jedné místnosti a z vnějšku jim bylo podáváno jen jídlo a pití. Uzavřená volba umožňuje kardinálům plně se koncentrovat na svůj úkol a vyhnout se možným snahám volbu zvenčí ovlivnit.

Právo veta

Veto (latinsky zakazují) označuje stav, kdy jedna strana má právo jednostranně zastavit například zákonodárný proces. Veto tak dává neomezenou moc znemožnit přijetí (nebo změnu) zákona, nedává ale žádnou možnost nějaké změny prosadit. Prezident České republiky má pravomoc vrátit jakýkoli přijatý zákon, s výjimkou zákona ústavního, Poslanecké sněmovně k novému projednání samostatně i bez vládního návrhu. Podobné prezidentské veto je v různých obměnách zakotveno v legislativě řady dalších evropských států. Absolutní veto používají také stálí členové Rady bezpečnosti OSN.

Los

Například volby ve starověkém Řecku využívaly los. O volbě rozhoduje náhoda, jakoby vyšší moc. Volba tak může být pro skupinu snáze přijatelná, než když by rozhodovala např. autorita, která může mít na rozhodnutí osobní zájem. I u nás se rozhoduje losem při volbě senátorů nebo do obecních zastupitelstev. V případě voleb do senátu, pokud v druhém kole (do kterého se dostanou dva kandidáti, kteří v prvním kole získali nejvyšší počet hlasů, ale ne většinový podíl) získají, dva kandidáti stejný počet hlasů rozhodne mezi nimi los. Pokud nastane situace, kdy dva či více kandidátů získá od voličů stejný počet hlasů.

Rozhodování dle autority

Slovo autorita (z latinského augere: růsti, posílit, podpořit, uplatnit) označuje buď osobu, jejíž názory, postoje či rozhodnutí ostatní členové skupiny obvykle přijímají a řídí se jimi, nebo také jejich vztah k tomu, od něhož taková rozhodnutí, rady a postoje očekávají (např. rozhoduje ten nejstarší, přenecháme rozhodnutí odborníkům). V angličtině a dalších jazycích může znamenat také úřad, pověřený rozhodováním v nějaké věci.

Tradičně rozlišujeme dva typy autorit:

- Autoritu přirozenou či neformální, založenou na přesvědčivosti určité osoby, na dobrých zkušenostech s jejími radami či rozhodováním.
- Autoritu formální, to jest výslovné vůdčí společenské postavení nějaké osoby, která je rozhodováním pověřena a může poslušnost případně i vymáhat.

Důležitým znakem autority je, že nepoužívá násilí, což znamená, že tam, kde je zapotřebí nátlaku, se nejedná o autoritu. Autoritativní osobnost má své postavení dané, ovšem její vůdčí charakter je autoritou pouze ve chvíli, je-li uznán oběma stranami. Autoritou může být například šaman, stařešina, odborník.

Diktátor

Diktátor/despota je vynucená autorita, která rozhoduje o určité skupině osob nátlakem na danou skupinu – hrozbou smrti, násilím, uvězněním apod. Diktatura je autoritativní (nedemokratická) forma vlády, ve které je politická moc držena diktátorem nebo politickou skupinou. Nedemokratické formy vlády často k legitimizaci své moci využívají demokratické nástroje – volby, ústavu atd. Volby a soudy jsou však zmanipulované a ústava není reálně dodržována.

Otázky k zamyšlení

- *Jaké jsou výhody a nevýhody dorozumívání mezi dvojicemi, v rámci malé skupiny a na úrovni velkého společenství?*
- *Jakým způsobem se liší vaše osobní pojetí šťastného života od pojetí, na kterém se shodla, domluvila celá třída.*
- *Který způsob rozhodování je podle Vás nejspřavedlivější? Jaké jsou jeho výhody a jaké jsou jeho nevýhody?*
- *Jakou roli hraje zpravodajství a média v dorozumívání mezi státy či občany, politiky v rámci státu, města?*

